

การกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย

The Formulation a Samui Vernacular Architecture Model

ศรายุทธ พูลสวัสดิ์ (Srayut Phonsawat)* ดร.พัศตราภรณ์ ทิพย์โสธร (Dr.Pastraporn Thipavasothorn)**

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษา รูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย ถือว่ามีความหลากหลายของชาติพันธุ์และการตั้งถิ่นฐานที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ที่สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรมและการปลูกสร้างตามภูมิปัญญาของท้องถิ่น ปัจจุบันเกิดความเจริญและเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุยซึ่งสืบทอดมาจากภูมิปัญญากำลังจะเลือนหายไป ในการศึกษาเพื่อกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสำรวจและแบบสอบถาม จากประชากรครัวเรือน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ โดยทำการสำรวจภาคสนาม และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอธิบายและเชิงปริมาณโดยใช้ค่าความถี่ร้อยละ

ผลการศึกษาพบว่า การกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย มีลักษณะสอดคล้องกับวิถีชีวิตส่วนใหญ่ของชาวบ้าน พบว่ารูปแบบของเรือนสามารถแยกตามลักษณะได้ 4 แบบ คือ เรือนไม้ชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง , เรือนชั้นเดียว , เรือนผสม , เรือนแถวหนึ่งชั้นและสองชั้น และรูปแบบรายละเอียดทางสถาปัตยกรรม ดังนั้นการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นของเกาะสมุย โดยเสนอรูปแบบทางสถาปัตยกรรม เพื่อเป็นแนวทาง (Guideline) ใช้ในการพัฒนาและศึกษาต่อไป

ABSTRACT

The main objective of the research is to study the architecture styles of Koh Samui local houses, the different of many ethnics and settlement, consistent a folkways, inherited together a long time, it was rituals art, architecture and buildings, as local wisdom, the expansions of urbanization and economic ,the generate rapid changes of architecture styles of Koh Samu local houses. This research aimed to study physical characteristics and unique pattern of local housing in the study area. The data collected were analyzed in percentages. Then conclusions were made and proposed as the design guidelines Samui vernacular architecture model.

The result shows that formulation a Samui vernacular architecture model, that was suited with folkways of local people. The researcher suggests that there should be a set of guidelines formulation model, however, should be in accordance with characteristics of the local based on ethnic identity who lives in the local. Including build understanding and recognize the value of cultural.

คำสำคัญ: การกำหนดรูปแบบ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย

Key Words: Formulation , Samui Vernacular Architecture

*นักศึกษา หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาสถาปัตยกรรมและการออกแบบ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

บทนำ

เกาะสมุยตั้งอยู่ตอนกลางของอ่าวไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ จึงสอดคล้องกับรูปแบบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นกับวิถีชีวิตที่สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน ซึ่งมีการตั้งถิ่นฐานบริเวณเขาสามเส้า (ขามหาแงน) เป็นภูเขาที่สูงทางทิศตะวันออก บริเวณดังกล่าวนี้ เชื่อกันว่า น่าจะเป็นจุดเริ่มต้นการตั้งถิ่นฐานยุคแรกบนเกาะสมุย จากการวิเคราะห์กับผู้คนและภาษา ซึ่งบอกให้รู้ว่าวิถีของผู้คนบนเกาะสมุยจากการทำนาแบบอินเดีย (สัมพันธ, 2555) จากหลักฐานที่พบคลองมโหระทึก ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งวัฒนธรรม พิธีกรรม ศิลปะ สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิต ซึ่งอดีตการตั้งถิ่นของชุมชนมักจะอาศัยอยู่พื้นที่ราบลุ่มริมฝั่งชายทะเล จากหลักฐานยุคประวัติศาสตร์เคียดำรงชีวิตอยู่บนเกาะสมุยในด้านทิศใต้ แถบละแวกบ้านสระเกศ คลังงาม ละไม ต่อมาได้มีการขยายพื้นที่ออกไปรอบๆ เกาะสมุย เพื่อหาแหล่งที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ

สภาพพื้นที่เกาะสมุยในปัจจุบันได้มีการตั้งถิ่นฐานและปลูกสร้างบ้านเรือนเป็นจำนวนมาก จากอดีตการตั้งถิ่นชาวสมุยดั้งเดิมมีทั้ง ชาวไทย ชาวมุสลิม ชาวจีน เข้ามาตั้งถิ่นฐานปลูกบ้านเรือนและยังเป็นศูนย์การค้าที่สำคัญเมื่อ 100 ปีก่อน และในปัจจุบันก็ยังคงมีร่องรอยของรูปแบบของชุมชนดั้งเดิมที่มีความน่าสนใจทั้งทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสถาปัตยกรรมประเภทเรือนพักอาศัยของชาวเกาะสมุย ที่มีเอกลักษณ์ของพื้นถิ่น ด้วยลักษณะเฉพาะของที่ตั้ง ลักษณะวิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเกาะสมุย ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณีทำให้มีความหลากหลาย อุปลัมภ์ (2544) กล่าวว่าไว้ว่าเรือนพื้นบ้านสมุยเป็นสถาปัตยกรรมที่มีความยืดหยุ่นในการใช้สอยรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นลักษณะเด่นพิเศษ อันเกิดจากความรู้สึกละเอียดคณิศรด้านศิลปะการปลูกสร้างแบบไทย ในยุคของสังคมสมัยใหม่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ได้ก่อให้เกิดความเจริญและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (ก้องภพ, 2542) รวมทั้งด้าน

สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนกำลังจะหายไป บ้านเก่าหลายหลังถูกแทนที่ด้วยโรงแรมและรีสอร์ท บางหลังถูกรื้อทิ้งเพื่อสร้างบ้านหลังใหม่ที่ดูทันสมัยกว่า และบางหลังก็ถูกรื้อรื้อซ่อมแซมโดยไม่มีผู้รู้ให้คำปรึกษา ทำให้คุณค่าของความเป็นบ้านเก่าสูญหายไปอย่างน่าเสียดาย (มดิไทย, 2556)

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่กำลังจะหายไปจากค่านิยมสะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันคนให้ความสำคัญน้อยลง ไม่ตระหนักถึงคุณค่า เกิดการแข่งขันทางด้านวัตถุมมากขึ้น ทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของเกาะสมุยที่เคยเรียบง่ายหายไป

ผู้วิจัยจึงได้สนใจและศึกษาเรื่องการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นเกาะสมุย ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์พื้นถิ่นของเกาะสมุย โดยศึกษาลักษณะทางกายภาพของเรือนและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลถึงรูปแบบ เพื่อแสวงหาเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุยที่แท้จริงและเสนอแนวทางการกำหนดรูปแบบให้สอดคล้องกับข้อบัญญัติกฎหมายควบคุมอาคารของเกาะสมุย รวมถึงการสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าและศึกษาสืบทอดต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย
2. เพื่อศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการกำหนดรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของเกาะสมุย

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมในพื้นที่ศึกษาเพื่อเสนอแนวทางในการ

กำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. พื้นที่ศึกษา เกาะสมุยเป็นอำเภออยู่ตอนกลางของอ่าวไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีสภาพพื้นที่ที่เป็นเกาะจำนวน 53 เกาะ มีประชากรอาศัยอยู่ 3 เกาะ ได้แก่ เกาะสมุย เกาะพะลวย เกาะแตน มีพื้นที่ 314 ตร.กม. เฉพาะเนื้อที่บนเกาะสมุย แบ่งการปกครองออกเป็น 7 ตำบล 39 หมู่บ้าน โดยผู้วิจัยใช้พื้นที่ศึกษา

ภาพที่ 1 แสดงพื้นที่ศึกษาอำเภอเกาะสมุย
ที่มา : ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกาะสมุย (ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม 2556)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1.) ประชากรครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอเกาะสมุย ทั้งเพศชายและเพศหญิงจำนวนประชากรทั้งสิ้น 52,227 คน จำนวน 35,558 ครัวเรือน 2.) เรือนพื้นถิ่นเกาะสมุย ในพื้นที่ ตำบลดล้งงาม ตำบลหน้าเมืองและตำบลมะเร็ด โดยใช้เกณฑ์การเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง 3.) ประชากรที่มีความรู้ทางด้านรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย

2.2 กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 100 คน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสำรวจ โดยใช้เกณฑ์การเลือกพื้นที่ศึกษาเฉพาะแบบเจาะจงทั้งลักษณะทางชุมชนลักษณะทางสถาปัตยกรรม

พื้นถิ่น จำนวน 40 หลังคา และใช้ในกรณีศึกษาพื้นที่ใช้สอยจำนวน 5 หลัง

3. เครื่องมือในการวิจัย เป็นการเก็บข้อมูลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ แบบสำรวจและสังเกต แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามความคิดเห็น

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่แบบสำรวจและสังเกต แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยวางแผนในการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วนดังนี้

5.1 ข้อมูลจากแบบสำรวจและสังเกตเรือนพื้นถิ่นในพื้นที่ที่ศึกษาซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้อาทิ ผังพื้น รูปด้าน ข้อมูลองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย มาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบการบรรยาย พร้อมภาพประกอบ

5.2 ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชากรครัวเรือนในพื้นที่เกาะสมุย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้นำไปประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง กราฟ และแปรรูป ประกอบการบรรยาย

5.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น โดยข้อมูลพรรณนาพร้อมทำการสรุปและประกอบการบรรยาย

ผลการวิจัย

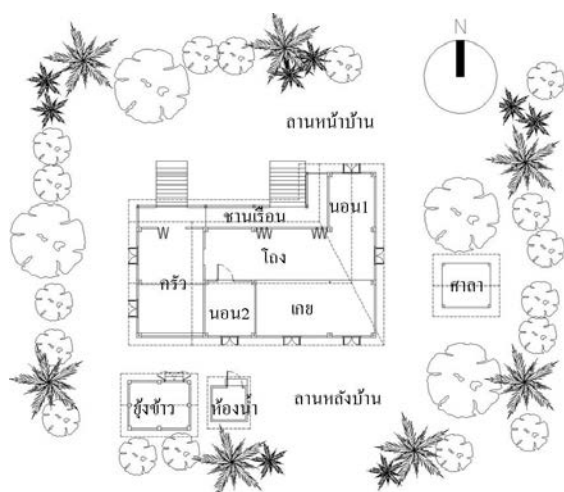
จากการวิจัยพบว่า เกาะสมุยมีลักษณะภูมิประเทศกว่าครึ่งเป็นภูเขา มีลักษณะคล้ายจานคว่ำ เนื่องจากตอนกลางของเกาะเป็นภูเขาแล้วลาดลงสู่ชายฝั่งทุกทิศทาง (ธีรพล, 2553) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นอำเภอเกาะสมุย ยังคงใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมตามวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ปัจจุบันลักษณะของการอยู่อาศัยมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย แต่ก็ยังคงมีรูปแบบดั้งเดิมอยู่บ้าง

ลักษณะทางกายภาพของที่ตั้งมีความสำคัญทางด้าน
วิถีชีวิตที่สอดคล้องกับรูปแบบดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงภาพปัจจุบันภายในบริเวณเรือนพื้นถิ่น
ที่มา : จากการสำรวจเดือนมกราคม พ.ศ. 2557

จากภาพที่ 3 พบว่าพื้นที่บริเวณโดยรอบเรือนส่วนใหญ่จะเป็นสวนมะพร้าว ทำให้ประชากรส่วนใหญ่ยังคงประกอบอาชีพทำสวนในละแวกพื้นที่ของตนเอง

ภาพที่ 4 แสดงลักษณะการวางผังเรือนในสภาพปัจจุบัน
ที่มา : จากการสำรวจเดือนมกราคม พ.ศ. 2557

จากภาพที่ 4 พบว่าลักษณะการวางผังเรือนจะหันขวางตะวัน โดยการหันหน้าเรือนไปทางทิศเหนือ การวางผังห้องนอนจะอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและห้องครัวจะอยู่ทางทิศตะวันตก โถงระดับเกยจะอยู่ส่วนกลางของตัวบ้าน ห้องน้ำจะอยู่นอกตัวตั้งอยู่ทางทิศใต้ ฝั่งซ้ายจะตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกหรือทิศใต้ของเรือนและศาลาซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ขาดไม่ได้จะตั้งอยู่ทางทิศเหนือหรือทิศตะวันออก (หน้าบ้านหรือริมถนน)

จากการสำรวจลักษณะสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นโดยแบ่งรูปแบบตามลักษณะโครงสร้าง พบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงรูปแบบตามลักษณะโครงสร้าง

รูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น	จำนวน	ร้อยละ
เรือนชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง	31	77.50
เรือนชั้นเดียว	4	10
เรือนผสม	2	5
เรือนแถวชั้นเดียวและสองชั้น	3	7.50
รวม	40	100

จากตารางที่ 1 พบว่าลักษณะรูปแบบส่วนใหญ่เป็นเรือนชั้นเดียวยกใต้ถุนสูงร้อยละ 77.50 รองลงมาคือลักษณะรูปแบบเรือนชั้นเดียว ร้อยละ 10 รองลงมาคือลักษณะรูปแบบเรือนแถวหนึ่งชั้นและสองชั้น ร้อยละ 7.50 น้อยที่สุดคือลักษณะรูปแบบผสม ร้อยละ 5

ลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุยในพื้นที่ศึกษา พบว่าลักษณะรูปแบบที่พบเห็นส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 4 แบบดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ลักษณะรูปแบบของเรือน

ที่มา : จากการสำรวจเดือนมกราคม พ.ศ. 2557

1. เรือนไม้ชั้นเดียวยกใต้ถุนสูง จะพบในพื้นที่โดยรอบบนเกาะสมุยและที่ราบเชิงเขา หลังคามีลักษณะจั่วเดี่ยว จั่วแฝดและจั่วปั้นหยา มีการผสมผสานกันของ

รูปทรงหลังคาตามผังพื้นของเรือน หลังคาใช้วัสดุกระเบื้องว่าว

2. เรือนชั้นเดียว มีลักษณะที่ยกใต้ถุนสูงประมาณ 60-90 เซนติเมตร พบในพื้นที่บริเวณที่ราบริมฝั่งชายทะเลมีรูปทรงแบบจีน นิยมใช้หลังคาจั่วขวางตะวัน ไม่มีลายแต่ใช้ไม้ฝากระดานตีเกล็ดเว้นช่องแสง หลังคาใช้วัสดุกระเบื้องว่าว

3. เรือนผสม มีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างครึ่งไม้ครึ่งปูนพบว่ามีอยู่ริมถนนบริเวณรอบๆ เกาะสมุย มีลักษณะที่ชั้นล่างก่ออิฐเต็มและชั้นบนยังคงเป็นไม้ นิยมใช้หลังคาจั่วเดี่ยว หลังคาใช้วัสดุกระเบื้องลอน

4. เรือนแถวหนึ่งชั้นและสองชั้น ลักษณะติดกันเป็นแถว พบมากในย่านการค้าริมถนนและแยกตัดออกสู่วัดหรือทะเล มีลักษณะของพื้นที่ยกขึ้นประมาณ 10-20 เซนติเมตรจากพื้นดิน หลังคาจะเป็นทรงจั่วและทรงปั้นหยา ใช้วัสดุกระเบื้องว่าว

ส่วนประกอบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นดังภาพที่ 6 และ 7

หลังคากระเบื้องว่าว

หน้าจั่ว

เสาและต้นเสา

บันไดก่ออิฐฉาบปูน

ประตูบานเฟี้ยม

หน้าบานเปิดติดลูกกรงเหล็ก

ราวกันตก

ช่องระบายอากาศ

ภาพที่ 6 แสดงลักษณะส่วนประกอบเรือนสมุย

ที่มา : จากการสำรวจเดือนมกราคม พ.ศ. 2557

ยั้งข้าว

ศาลา

ภาพที่ 7 ลักษณะยั้งข้าวและศาลา

ที่มา : จากการสำรวจเดือนมกราคม พ.ศ. 2557

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอำเภอเกาะสมุยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย

ความโดดเด่นของ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย	จำนวน	ร้อยละ
เป็นที่พักอาศัย	25	25
เป็นที่ศึกษาเรียนรู้	4	4
วิถีชีวิตและวัฒนธรรม	37	37
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์	34	34
รวม	100	100

ที่มา : จากการสำรวจเดือนมกราคม พ.ศ. 2557

จากตารางที่ 2 พบว่าประชากรในพื้นที่ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุยว่ามีลักษณะเด่นด้านใดมากที่สุดคือ วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ร้อยละ 37 อันดับรองลงมาคือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ร้อยละ 34 อันดับ 3 คือเป็นที่พักอาศัย ร้อยละ 25 และสุดท้ายคือ เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ ร้อยละ 4

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบอายุและลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่แสดงให้เห็นว่าเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย

อายุ	ลักษณะส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย						รวม
	ดินเผา	บันได	หลังคา	ประตู - หน้า	ช่องระบายอากาศ	หน้าต่าง	
ต่ำกว่า 20 ปี	1	0	1	1	0	2	5
20-39 ปี	7	1	10	5	3	3	29
40-59 ปี	9	1	19	8	6	10	53
60 ปีขึ้นไป	4	1	3	1	0	4	13
รวม	21	3	33	15	9	19	100

ที่มา : จากการสำรวจเดือนมกราคม พ.ศ. 2557

จากตารางที่ 3 พบว่าความคิดเห็นจากกลุ่มอายุ 40-59 ปี มากที่สุด ร้อยละ 53 รองลงมาคือช่วงอายุ 20 -39 ปี ร้อยละ 29 น้อยที่สุดคือช่วงต่ำกว่า 20 ปี คิดว่าส่วนประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เห็นว่าเป็นรูปแบบพื้นถิ่นของเกาะสมุยมากที่สุดคือหลังคา คิดเป็นร้อยละ 33 โดยมี รองลงมาคือ ดินเผา ร้อยละ 21 และน้อยที่สุดคือบันได ร้อยละ 3

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบระดับการศึกษาและลักษณะพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย

ระดับการศึกษา	ลักษณะพื้นที่นำมากำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย			รวม
	พื้นที่ราบริมหาด	พื้นที่ราบเชิงเขา	พื้นที่บริเวณริมถนนรอบเกาะ	
ประถมศึกษา-มัธยมศึกษา	4	6	13	5
ตอนต้น- ตอนปลาย	4	11	21	29
อนุปริญญา-ปริญญาตรี	4	10	22	53
ไม่ได้ศึกษา	0	0	5	13
รวม	12	27	61	100

ที่มา : จากการสำรวจเดือนมกราคม พ.ศ. 2557

จากตารางที่ 4 พบว่าความคิดเห็นในระดับการศึกษาอนุปริญญา-ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมาคือระดับมัธยมตอนต้น-ตอนปลาย ร้อยละ 29 น้อยที่สุดคือระดับประถม-มัธยมศึกษา ร้อยละ 5 คิดเห็นว่าลักษณะของพื้นที่ที่นำมากำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุย คือพื้นที่ริมถนนรอบเกาะ คิดเป็นร้อยละ 61 พื้นที่รองลงมาคือพื้นที่ราบเชิงเขา ร้อยละ 27 น้อยที่สุดคือพื้นที่ราบริมหาด ร้อยละ

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและสังเกตทำให้สรุปได้ว่า ลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุยพบว่าการวางแกนเรือนส่วนใหญ่จะหันตามตะวันและขวางตะวันตามลำดับ โดยการหันหน้าเรือนไปทางทิศเหนือ (หันหน้าออกสู่ถนนหรือทะเล) การวางผังห้องนอนจะอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและห้องครัวจะอยู่ทางทิศตะวันตก วิธีการดำเนินชีวิตส่วนใหญ่ของชาวบ้านจะอยู่อาศัยแบบเรียบง่ายในรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงคือ อาชีพทำสวน ดังนั้นจึงต้องมีช้างเข้าไว้เพื่อเก็บผลผลิตทางการเกษตร จะตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของเรือน ซึ่งสอดคล้องกับสถาปัตยกรรมพื้นบ้านสมัย : จุฑกานิด, พัฒนาการ และแนวทางการออกแบบ (อุปถัมภ์, 2544)

ลักษณะรูปแบบของเรือนแยกตามลักษณะได้ 4 แบบ คือ เรือนไม้ชั้นเดียวยกได้สูง , เรือนชั้นเดียว , เรือนผสม , เรือนแถวหนึ่งชั้นและสองชั้น พบว่ารูปแบบของหลังคาจะเป็น ทรงจั่วขวางตะวันมีทั้งการผสมกันหลังคาจั่วและหลังทรงปั้นหยา โดยมีชายคายื่นยาวออกมาคลุมส่วนของพื้นที่ชานเรือน หรือระเบียงของเรือน โดยช่วงเสาเรือนจะอยู่ที่ 3-5 ช่วง พบว่าเป็นฐานคอนกรีตรองรับเสาคอนกรีตและไม้ สูงถึงรอดของตัวบ้าน หน้าต่างไม้เป็นบานเปิดคู่และช่องเจาะมีลูกกรงเหล็กติดกับวงกบหน้าต่าง บันไดส่วนใหญ่เป็นบันไดก่ออิฐฉาบปูนผสมทรายที่อยู่ช่วงเรือนหลักซึ่งกลางเรือนและช่วงเรือนครัว มีชานเรือนเชื่อมต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับ เรือนไทยภาคใต้ : ภูมิศึกษาเรือนไทย พุทธ (มโน และศรีน, 2536) รูปแบบของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุยนั้น ส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่คล้ายกันกับเรือนภาคใต้ทั่วไป จากลักษณะของที่ตั้งจึงทำให้สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นมีความโดดเด่นแตกต่างกันออกไป ตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรม

อิทธิพลที่ส่งผลต่อรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นส่วนใหญ่คือรูปแบบของหลังคา นิยมหันด้านจั่วไปทางตะวันออกและตะวันตก หรือตามตะวันมีลักษณะช่วย

ลดการต้านแรงลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (ลมพัดยา) และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (ลมอุดตรา) ส่วนเรือนในยุคหลังที่มีหลังคาแบบปั้นหยาหรือแบบลาดนอ ซึ่งใช้วัสดุเป็นกระเบื้องจะไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับทิศทางลม (อุปถัมภ์, 2544)

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในปัจจุบันสามารถมองเห็นได้ชัดเจนว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมและเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาตามยุคสมัย ดังนั้นการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุยซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเกาะสมุย โดยเฉพาะรูปร่างหลังคา ที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจน และรูปแบบของอาคารที่เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพและเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเกาะสมุยในแต่ละบริเวณ โดยเสนอรูปแบบและองค์ประกอบอาคาร ได้แก่ ดินสาดบันได ประตู-หน้าต่าง ช่องระบายอากาศ หน้าจั่วหลังคา

การสนับสนุนส่งเสริมจาก องค์การภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนในท้องถิ่น ถึงมาตรการอนุรักษ์รูปแบบต่างๆ และมาตราส่งเสริมแรงจูงใจ เช่น การให้สิทธิทางประโยชน์แก่ประชาชนหรือผู้บริจาคเงินเพื่อการอนุรักษ์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รับการอนุเคราะห์จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.พัสดราภรณ์ ทิพย์โสธร ที่ได้ให้คำแนะนำและแก้ไขในสิ่งที่ผิดพลาด อันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ ทำให้งานวิจัยสำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยยังได้รับความร่วมมือในการสำรวจในพื้นที่ศึกษาและตอบแบบสอบถาม รวมทั้งการให้ข้อมูลจากประชาชนในท้องถิ่น ตำบลลี้ดงาม ตำบลหน้าเมืองและตำบลมะเร็ด และผู้เชี่ยวชาญทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ที่ให้ข้อมูลผู้วิจัยจึงขอขอบ พระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- ก้องภพ สุขกิจบำรุง. 2542. ทฤษฎีและความรู้ทางด้าน
ผังเมือง. ข่าวสารกรมการผังเมือง. 2542(72):
28-36
- ธีรพล ใจกว้าง. 2553. ท้องถิ่นของเรา อำเภอเกาะสมุย.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์ และกรีน มณีโชติ. 2536.
เรือนไทยภาคใต้ กรณีศึกษาเรือนไทยพุทธ.
วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
25(2): 17-46
- มติไทย. 2556. หีบสมุยขึ้นตาซังสร้างสมดุลการท่องเที่ยว
เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม. ค้นเมื่อ 4 ตุลาคม 2556,
จาก <http://www.matithainews.com/?p=4836>.
- สัมพันธ์ ก้องสมุทร. 2555. พระวิปัสสนาจารย์แห่งเกาะ
ศรีวิชัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดี
- อุปกัมภ์ รัตนสุภา. 2544. สถาปัตยกรรมพื้นบ้านสมุย
: จุดกำเนิด, พัฒนาการ และแนวทางการ
ออกแบบ. วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรม
มหาบัณฑิต สาขาวิชา สถาปัตยกรรม
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.